

Кус прирачник за менторирање и пишување академски трудови

Издавач:

БороГрафика д.о.о. Скопје

Уредник:

проф. д-р Мира Беќар

Учесници и авторки:

проф. д-р Мира Беќар, проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф д-р. Соња Китановска-Кимовска, проф. д-р Елена Ончевска Агер, проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска, проф. д-р Искра Тасевска Хаџи-Бошкова и проф. д-р Снежана Петрова

Рецензенти:

проф. д-р Солзица Поповска

проф. д-р Славица Велева

Лектура:

проф. д-р Искра Тасевска Хаџи-Бошкова

Дизајн и компјутерска обработка

Метју Агер

Печати:

БороГрафика- Скопје

Тираж:

50 примероци

Ниту еден дел од оваа публикација не смее да биде преработуван на кој било начин без претходна согласност од авторите.

проф. д-р Мира Беќар
проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска
проф д-р. Соња Китановска-Кимовска
проф. д-р Елена Ончевска Агер
проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска
проф. д-р Искра Тасевска Хаџи-Бошкова
проф. д-р Снежана Петрова

Кус прирачник за менторирање и пишување академски трудови

Содржина

Називите на поглавјата во електронското издание содржат директен линк до содржините.

ВОВЕД И МОТИВАЦИЈА	I
ПОЈДОВНИ ПОСТУЛАТИ	IV
СОДРЖИНА И СТРУКТУРА НА ДИПЛОМСКИТЕ ТРУДОВИ	1
АПСТРАКТ И РЕЗИМЕ	5
ИЗБОР НА ТЕМАТА И НЕЈЗИНАТА РЕЛЕВАНТНОСТ	15
ИСТРАЖУВАЧКИ ПРАШАЊА	16
ИЗБОР НА РЕЛЕВАНТНИ ИЗВОРИ	19
РУБРИКИ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ	20
ЗАКЛУЧОК	42
КОРИСНА ЛИТЕРАТУРА	43

Вовед и мотивација

проф. д-р Мира Беќар

1. Од идеја до реализација

Планирањето и создавањето на прирачник за пишување на академски трудови е сериозна и значајна задача, особено поради специфичностите на академските жанрови, како што се: дипломските, магистерските и докторските трудови, апстрактите за конференции, апстрактите на научните трудови, предлозите за научни проекти, case studies/приказите на случаи, рецензиите, истражувачките извештаи, прегледниот трудови – освртите на литературата, наставните истории. Сето ова станува посложено во времиња кога студентите сè помалку користат печатени книги и статии, а сè повеќе се потпираат на апликации поврзани со вештачката интелигенција, мобилни телефони и различни дигитални алатки кои им помагаат во процесот на пишување. Понатаму, современите академски заедници, ресурсите и универзитетите се карактеризираат со повеќејазичност и мултикултурност, што создава нови предизвици и можности.

Традиционалниот концепт на писменост се прошири со појавата на мултимедијалноста, со интеграцијата на текст, додавањето визуелизации, аудитивните и видеоматеријалите. Начините на кои се гледа на англоцентричната академска писменост се различни, затоа што англискиот јазик и реториката стануваат пофлуидни, динамично променливи и со повеќе прифатливи варијанти. Понатаму, комбинацијата на практиките за академско пишување од различни земји и едукативни центри создаваат можности за мултиписменост. Идејата/Перцепцијата на пишувањето како начин за учење и составен дел од секојдневната работа, а не само начин на размена на идеи, дополнително ја нагласува важноста на пишувањето. Исто така, оваа идеја укажува дека постојано нешто пишуваме, дали е тоа мејл, пораки на телефон, објави на социјални мрежи, онлајн дискусии, блогови, содржини за веб-страници, блогови, онлајн курсеви, страници за онлајн енциклопедии и слично.

Овој прирачник е наменет за студентите, наставниците и за пошироката заедница која се соочува со брзите и динамични промени на денешницата. Прирачникот вклучува примери од француски, англиски, германски и македонски образовни и реторички контексти за да ги насочи и да им помогне на студентите да ги исполнат своите академски цели, но и барањата на образовните институции.

Нашата мотивација за изработка на прирачникот произлезе од впечатокот дека во дипломските трудови на нашите студенти недостасува поопширна и

аргументирана дискусија. Во некои од дипломските трудови се случува да нема структура, или истражувањето да е субјективно, водено од емоции, импресија, лична интерпретација, а не од објективна аргументација. Чест проблем е по делот Резултати веднаш да следува Заклучок, без соодветна дискусија на резултатите и анализа на можните причини за нив. Покрај тоа, одговорите на испитаниците понекогаш не се поврзуваат со поширокиот контекст, а резултатите не се споредуваат со претходни истражувања на темата. Покрај овие идентификувани проблеми, непостоењето на воспоставени рубрики за оценување резултира со тоа конечната оценка да зависи од личниот впечаток на менторот или на комисијата.

Поради сите овие предизвици, ние, како група колеги, одлучивме да го изработиме овој прирачник, кој веруваме ќе им даде јасни насоки и на едукаторите и на менторите за следење на стандардите кои се потребни за изработка на квалитетни академски трудови, а на студентите ќе им го олесни процесот на пишување. Во рака држите прирачник кој ќе ви понуди солидни упатства, релевантни, реални и автентични примери, и кој е во тек со промените на стандардите за пишување и за оценување академски трудови. Воедно, прирачникот одговара на предизвиците за пишување текстови за различни публики во разновидни контексти. Би ни било драго да ги слушнеме вашите впечатоци и искуства по користењето на прирачникот.

Процесот на создавање на прирачникот се состоеше од пет работилници раководени од проф. д-р Мира Бекар.

1.1. Работилница 1. Структура на дипломски трудови – 30 март 2022 г.

Во работилниците учествуваа колешки од четири области: лингвистика, преведување и толкување, книжевност и методика/настава. Целта беше да се утврдат очекувањата од студентите во однос на структурирањето на нивните трудови во секоја од овие области и да се идентификуваат можните разлики, на пример, во однос на методолошката рамка. Покрај дефинирањето на основните елементи што треба да ги содржи секој дипломски труд, дискутиравме и за специфичните карактеристики на некои делови од трудот, како, на пример, дистинктивните особини помеѓу делот Дискусија и делот Заклучок.

1.2. Работилница 2. Тема, релевантност, истражувачки прашања – 27 април 2022 г.

Фокусот на оваа работилница беше ставе на тоа како да се избере темата, како да се потврди релевантноста на темата, како да се дефинира пополнувањето на т.н. research gaps (празнини во досегашните истражувања, недоволно истражувања на некоја тема) и како да се формулираат истражувачките прашања и хипотези.

Во текот на дискусијата се разгледуваше прашањето дали во сите четири научни области се потребни истражувачки прашања или хипотези и дали треба да се менуваат досегашните практики за пишување дипломски трудови.

1.3. Работилница 3. Извори/литература - 19 мај 2022 г.

Фокусот на оваа работилница беше на усвојувањето на практиките за вклучување на соодветната литература, комбинирање на информацијата за да не делува како попис на претходни истражувања и поврзување на претходните сознанија со добиените резултати.

1.4. Работилница 4. Рубрики за оценување – 16 јуни 2022 г.

Во парови и групи, направени според областите на нашите експертизи, работевме на модели со опис и вреднување на рубриките за оценување на дипломските тези и на академските трудови.

Учесниците работеа во парови и во групи според нивната област на експертиза. Целта на оваа работилница беше да развиеме модели за оценување на дипломски тези и на академски трудови. Дефиниравме рубрики за оценување, кои опфаќаа јасни критериуми за вреднување, за да се обезбеди транспарентност и објективност во процесот на оценување од страна на наставниците.

Појдовни постулати

Појдовните постулати за пишување дипломски трудови се однесуваат на тоа дека тоа е процес низ кој:

1. студентите со помош на менторите учат како на јасен начин да третираат одредена тема и како стручно да навлезат во дисциплината како истражувачи;
2. студентите учат како автономно да препознаат тема или феномен што е значаен за истражување и да ги предвидат или осознаат практичните аспекти на добиените резултати;
3. студентите и менторите стекнуваат вештини за изострување на способноста за усвојување и за справување со новостекнатото академско знаење;
4. се култивира способноста за проценка на релевантноста на клучните елементи во една голема база на податоци и база на стручна литература.

1. Вештини

Клучните вештини што студентите треба да ги развијат при пишувањето на академски трудови се:

- вештините за сумирање, парафразирање, избегнување плагијати, синтеза на минати истражувања, поврзување на теоријата со истражувањето, критичка анализа на текст и способност за рефлексивност;
- способноста за концизно пренесување на суштината на сложени идеи и теории, без нарушување на оригиналната смисла;
- соодветното познавање и вешто изразување на македонски јазик, кое треба да биде видливо особено во деловите кои се пишуваат на македонски јазик (резимето или заклучокот), во случаите кога трудот е напишан на друг (странски) јазик, како и нивното лектурирање;
- вештината за формулирање на темата и нејзино поврзување со практиката;
- вештината да се истражат различните критички пристапи и да се направи парафраза на прочитаното за да може да дојде до израз гласот/ставот на студентот, кој нема да се прелее во мноштвото цитати, што може да доведе и до плагијат;
- вештината со која студентот е во состојба да го поврзе непосредното животно искуство со аспектите кои сака да ги анализира во темата;
- способноста за поврзување на теориското знаење со примената на тоа знаење во соодветното подрачје на истражувањето.

2. Стратешки аспекти

Стратешките аспекти на академското пишување се: експресивноста, убедливоста, текстуалноста, референцијалноста, како и давањето или посочувањето на можните одговори на клучните прашања кои ги поставува трудот.

Поточно, треба да се одговори логички на прашањат: Што? / Зошто? / Каде? / Кога? / Кој? / Како?

3. Технички упатства за изработка на дипломскиот труд:

Должината на дипломскиот труд треба да биде од 25 до 30 страници, со можност за додавање прилози и референции, според потребите на истражувањето.

Јазикот на кој се пишува трудот е определен според правилата на катедрата или на институцијата каде што студира студентот. Според тоа, тој пишува на јазикот кој го изучува. Ако трудот е напишан на македонски јазик, апстрактот и резимето треба да бидат напишани на странски јазик. Ако трудот е напишан на странски јазик, апстрактот и резимето треба да бидат на македонски јазик.

Содржина и структура на дипломските трудови

1. Содржина на дипломските трудови

Со студентите кои ги менторирате разговарајте за следните прашања:

Што треба да содржи Воведот?

Што треба да содржи Методологијата?

Што треба да содржи Анализата на податоци со примери?

Што треба да содржи делот Резултати? Дали деловите Резултати и Заклучок се комбинираат или не?

Како да избегнат плагијат? Како да сумираат и парафразираат?

Воведот треба да ги содржи следните елементи:

- Темата во поширок научен контекст: Што треба да знае читателот за во целост да ја следи и да ја разбере Вашата теза/Вашиот труд?
- Фокусот и опсегот: Кои специфични апсекти и во колкава мера ќе бидат опфатени со Вашата тема?
- Релевантност: Како Вашето истражување се вклопува во постојните истражувања на таа тема? Како Вашето истражување пополнува истражувачки празини?
- Цели: Кои се целите на истражувањето и што сакате да откриете?
- Преглед на структурата на трудот: Како секој дел од трудот придонесува за целта на истражувањето?
- Методологијата треба да ги содржи следните елементи:
- Опис и објаснување на сите одлуки донесени во врска со методите што се применети во истражувањето.
- Прецизен опис на истражувањето – дали истражувањето е квантитативно, квалитативно или е со комбиниран пристап.
- Информации за изборот на примерокот – колку, од каде и што точно сте собирале.
- Информации за испитаниците – начин на селектирање, број, релевантни карактеристики.
- Опис на алатките користени при истражувањето – пр. интервјуа, набљудувања, прашалници и слично.

- Истражувачките прашања или хипотезите што ќе се тестираат.

Анализата на податоци со примери треба да содржи:

- Прецизен опис на методите за анализа на податоците.
- Конкретни примери што ја илустрираат примената на методите и го поддржуваат толкувањето на резултатите.
- Балансирана комбинација на текстуални податоци и визуелни прикази во табели, пити и графикони.
- Објаснување на избраната класификација или таксономија што ќе ја зајакне релевантноста на истражувањето.
- Резултати од анализата:
- Резултатите треба да одговорат на прашањето: Што открив?
- Резултатите треба да бидат објективни и да биде јасно како сте стигнале од точка А до точка В – точка А е претставувањето на податоците, точка В е анализата на податоците и точка В е резултатот.
- Резултатите се однесуваат само на сознанијата по анализата на податоците. Во договор со менторот и во зависност од дисциплината во која се реализира истражувањето, се одлучува дали интрепретацијата на резултатите и на коментарите за сознанијата ќе бидат вклучени во делот Заклучок, или во посебен дел, наречен Дискусија.

Заклучок:

- Се повторуваат целите, хипотезата, тезата, истражувачките прашања заедно со главните сознанија.
- Резултатите се поврзуваат со претходните истражувања и се интерпретираат (зошто е така, како и што тоа покажало).
- Може да се предложи следен процес или предлог, мотивиран од резултатите (како нешто да се подобри).
- Понекогаш е можно да се претстави предлог, модел или процес, мотивиран од резултатите. На пример, во една евалуативна студија може да се изразат мислења за тоа како треба да се развие проценетата активност врз основа на резултатите.
- Заклучоците од развоен проект може да се однесуваат, на пример, на подобрување или на развој на функционалноста на методот што се проучува и на важноста на тезата од гледна точка на професионалната употребливост.

Дискусија:

- Авторот покажува колку ја владее областа и како ја покрил истражувачката празнина што ја навел/уочил – на пр. недоволно опсежни претходни истражувања, па и отворање нови прашања.
- Се поврзуваат сознанијата со претходните истражувања.
- Студентот го оценува квалитетот на својата работа (позитивни и негативни импликации, дали соодветно одговорил на поставеното истражување).
- Се предлагаат идни истражувања.
- Авторот покажува колку добро го совладал феноменот што се проучува и колку е способен да го процени својот работен процес.
- Се вклучува критичка и искрена анализа на тоа колку добро се постигнати поставените цели.
- Се оценува примената и практичната употребливост на резултатите.
- Критички се разгледуваат процесот на тезата и факторите коишто влијаеле на постигнувањето на резултатите. Треба да се процени, на пример, какви можни ограничувања постоеле на користените методи и податоци и како тие веројатно влијаеле на резултатите.

2. Типови на дипломски трудови

Што се однесува на типовите на дипломски трудови за кои менторот и студентот или колегите треба да разговараат во фазата на конципирање на трудот, тоа се првенствено:

- емпириски истражувања;
- теориски трудови;
- компаративна анализа на преводи (текстови, жанрови);
- критичка анализа на туѓо истражување/податоци (или на сопственото);
- опис на ситуација (пр. во наставата) или
- опис на проблем и решение.

Тука припаѓа и посебниот тип истражување, наречено „library research“, кое следи корпус на претходни анализи на дадена тема, што сепак треба да биде поткрепено со практична примена на тие сознанија. Исто така, тука спаѓа и метаанализата, која го подразбира овој вид истражување, дополнето со одреден критички осврт кон зададениот проблем.

Во однос на структурата на дипломскиот труд, отворено е прашањето за флексибилноста на структурата и за неопходните, односно дополнителните делови кои трудот може да ги содржи. Начелно, трудот треба да содржи: насловна страница, содржина, апстракт, резиме, термини и кратенки кои се користат, листа на називи на графикони и табели, вовед, теориска рамка, претходни истражувања/осврт на литературата, методи за анализа, анализа на

податоците со резултати, заклучок со дискусија, библиографија и дополнителни прилози – appendix.

Често не се прави разлика помеѓу апстрактот (кој преставува кратко сумирање на темата, методите и резултати) и резимето (кое е подолго и треба да содржи, покрај посочувањето на темата, на целите и на хипотезите, и еден вид минисодржина).

Теориската рамка може да биде и согледување на студентот за темата, или еден вид дефиниција на соодветниот аспект, но и опис на авторот и на делото, во зависност од областа на истражување. Поради тоа, таа може да биде поврзана и со методологијата и со освртот на литературата. Во однос на методите, важна е потребата од посочување на инструментите кои се применуваат, како што се: учесниците, делата за анализа, како и суштинското разликување меѓу индуктивното и дедуктивното истражување. Дополнително, во областа на литературните анализи се забележува и потребата од анализа на контекстот, аспектите на литературната стилистика, дискурзивноста, интертекстуалноста и сл. Беше заклучено дека во различните области различно се третира анализата на податоците со резултатите (тие често се разгледуваат заедно), а тоа е случајот и со заклучокот (во чии рамки може да биде вклучена дискусијата). Во заклучокот се очекува дека студентот ќе направи повторување (сумирање) на тезите од истражувањето, а во дискусијата е пожелно да одговори на истражувачките прашања, или да постави нови и да поттикне идни истражувања на таа тема.

3. Структура на дипломски труд

Вообичаената структура на дипломскиот труд е следната:

- Насловна страница
- Содржина
- Апстракт
- Резиме (не е исто со апстракт) * Според некои правила, резимето е на самиот почеток пред Воведот, а според други тоа е на самиот крај, по делот Заклучок.
- Термини и кратенки што се користат во трудот
- Листа на називи на графикони и табели
- Вовед (содржи: тема, цели, мотивацијата, значење/релевантност, мини содржина/структура)
- Теориска рамка/Background (Автор и дело, како е различно со следното)
- Претходни истражувања/Осврт на литературата
- Методи (Дали се тука истражувачките прашања или во Воведот?) (Видови методи, не мора %, инструменти, учесници, дела, примери – како?, индуктивен, дедуктивен,
- контекст, литературно-стилистичка, дискурзивна анализа, интертекстуалност...)

- Анализа на податоци/текст со резултати/сознанија/наод
- Резултати / Резултати и дискусија
- Заклучок (сеопшт увид на сработеното)
- Заклучок па дискусија со импликации
- Библиографија/користена литература
- Прилози (Appendix)

Апстракт и резиме

Наративниот дел во дипломскиот труд започнува со апстракт.

По насловната страница, односно по составот на комисијата, се пишува апстракт. Должината на апстрактот е од 150 до 250 зборови и содржи 5 клучни зборови. Доколку се работи за научен труд наменет напишан на македонски јазик, апстрактот се пишува на првиот странски јазик, и обратно. Во дипломскиот труд, апстрактот е на истиот јазик како и јазикот на трудот. Апстрактот претставува кусо сумирање на темата и на содржината на дипломскиот труд (истражувачките прашања, применетите методи и главните резултати/наоди од истражувањето), односно ги содржи главните цели, истражувачки прашања или хипотези, методи и заклучок. Во апстрактот може да се дефинираат опсегот и проблемот на истражувањето, но не се наведуваат сите детали и сите наоди.

Квалитетен апстракт е потврда дали Вашата тема навистина одговара на повикот за трудови, на темата на конференцијата, или на барањата на институцијата. Секогаш има ограничување на бројот на зборови што е наведен од организаторите, како и упатства што треба да се почитуваат за тоа како да се формира апстрактот. Добро напишаниот апстракт покажува дали се работи за оригинално истражување, дали вашето истражување дава дополнителна вредност во областа, на конференцијата и дали сте во тек со актуелните професионални дискусии во определена област. Очигледно не е лесно да се стисне истражувањето, прикажано во цела магистерска или докторска теза, или пак истражувањето што траело 3-4 години, во неколку редови. Ќе треба да се фокусирате на еден специфичен аспект и да одговорите на следниве прашања:

- Кој е феноменот што го истражувате?
- Која е вашата главна цел?
- Кои методи ги користите за истражување на овој феномен?
- Кои податоци сте биле во можност да ги соберете, на кој начин?
- Кои наоди сакате да ги дискутирате?
- Кои се импликациите на вашето истражување или на сознанијата?

Резимето е подолго од апстрактот и тие се разликуваат според должината и опсегот на деталите. Должината на резимето вообичаено е една до две страници. Ако трудот е напишан на македонски јазик, резимето се пишува на првиот странски јазик, и обратно. Резимето претставува поопширно сумирање на содржината на дипломскиот труд, односно го содржи истражувачкото прашање (хипотези) и цел, применетата методологија и дава поопширен приказ на резултатите од анализата и на заклучоците од истражувањето. Во резимето се нуди краток опис на сите поглавја/делови од дипломскиот труд, почнувајќи од воведот, па сè до заклучоците и дискусијата што произлегува од истражувањето.

Во прилог се примери за деловите Апстракт и Резиме од дипломски трудови на студенти од областа на применетата лингвистика и на книжевноста.

1. Пишување резиме

Како вежба можете да ги идентификувате следните елементи во резимето: тема, главна теза, цел, методи и резултати на истражувањето.

1.1. Тема: АНАЛИЗА НА ДИСКУРСОТ ВО НАСЛОВИ МАМКИ (КЛИКБЕЈТ).

Резимето е напишано од студент на Катедрата за англиски јазик и книжевност во областа применетата лингвистика (2021)

Темата на оваа теза е анализа на дискурсот во наслови мамки (кликбејт). Мојата главна цел беше да ги соберам материјалите поврзани со оваа тематика и да ги систематизирам во една целина. Покрај претставувањето на овие материјали, јас ќе дадам свое толкување како лингвист, но истовремено и како читател на статиите кои користат наслови мамки.

Тезата се состои од вкупно 7 дела: воведен дел, во кој ја објаснувам мојата мотивација и релевантноста на тезата; дефинирање на терминот „наслови мамки“ и неговото потекло; преглед на литературата, каде што се претставени различни претходни истражувања, поврзани со оваа тематика; методологија на истражувањето, каде што објаснувам како се собирани и систематизирани материјалите и примерите; целта зад користењето на насловите мамки; дефинирање на првото истражувачко прашање, кое е насочено кон тоа како можеме да ги препознаеме насловите мамки; дефинирање на второто истражувачко прашање, во кое ја давам поделбата на различните типови наслови мамки; дефинирање на третото истражувачко прашање, каде се прави разграничување помеѓу насловите мамки и лажните вести; сумирање на наодите, поврзани со трите истражувачки прашања; дискусија на наодите каде давам одговор на поставените истражувачки прашања, користејќи ги наодите и соодветната литература и заклучок, каде давам предлози за понатамошна употреба на оваа теза.

Во воведниот дел објаснувам како дојдов до идејата и мотивацијата, поврзана со оваа тематика. Исто така, посочувам зошто оваа тематика е

релевантна и како ќе ги организирам поглавјата, поврзани со оваа теза. При дефинирањето на терминот започнувам со потеклото на насловите мамки и развојот на таблоидното новинарство, кое се нарекува и жолт печат. Потоа нудам преглед на почетокот на онлајн медиумите и дефиниција на насловите мамки. Прегледот на литературата се состои од елаборирање на шест истражувања, поврзани со оваа тематика. Овие истражувања опфаќаат различни аспекти од тематиката на насловите мамки и нудат гледиште на испитаници од различни држави и возрасти. Делот посветен на методологијата на истражувањето е поделен на четири дела. Во воведот го објаснувам процесот на собирањето на материјалите и резултатите, поврзани со насловите мамки, како и собирање на примери за нивно илустрирање. Првиот дел е посветен на целта која се крие зад користењето на насловите мамки. Во овој дел објаснувам зошто онлајн медиумите ги користат насловите мамки. Потоа продолжувам со дефинирање на моите истражувачки прашања:

1. Како може да ги препознаеме насловите мамки?
2. Кои се различните видови наслови мамки?
3. Која е поврзаноста на насловите мамки со лажните вести?

Покрај дефинирањето, го објаснувам и процесот на анализирањето на собраните податоци. Потоа следува дел посветен на наодите од трите истражувачки прашања, каде што давам детален опис на наодите. А во делот Дискусија на наодите, ги поврзувам наодите од трите истражувачки прашања, користејќи ги претходните истражувања на темата, и укажувам на потребата од вакви понтамошни истражувања.

Главните заклучоци се дека насловите мамки намерно изоставаат информации за да создадат „јаз на љубопитност“. Ова ги мотивира читателите и, ако љубопитноста е незадоволена, таа се зголемува со текот на времето, исто како и другите човечки потреби, на пример, гладта. Разликата е во тоа што другите потреби можат да бидат задоволени, но љубопитноста останува иста. Ова е причината зошто создавањето на јазот на љубопитност функционира за постојано добивање на кликови. Втората важна карактеристика во насловите на кликбејтот е користењето на референтен јазик. Постојат два вида референтен јазик во насловите мамки. Првиот тип е користење на деиктички изрази, или користење на одредени зборови како „ова“, кои се однесуваат на содржината, но целосниот контекст сè уште недостасува во насловот. Вториот вид референтен јазик е катафората.

Во продолжение, како одговор на второто прашање, ги девам различните видови на насловите мамки во десет категории, што користат различни техники за да го привлечат читателот. Образецот што го користат различните наслови мамки не е фиксиран. Најчестиот вид наслови мамки е напишан во форма на список. Другите видови вклучуваат популарни или табу-теми, нудат идеални решенија, објаснуваат одредена тема, или нудат финансиски совети.

Во однос на третото прашање, дојдов до следниот одговор: насловите мамки и насловите на лажните вести всушност немаат некои особени разлики

и ги користат истите техники за да ги намамат читателите. Разликата меѓу нив е во содржината. Тезата ја завршувам со надеж дека овој дипломски труд ќе им помогне на читателите поуспешно да ги препознаат насловите мамки и да имаат предзнаење за тоа што може да очекуваат во содржината. Особено се надевам дека ќе може да ги препознаат насловите мамки, кои се всушност полни со реклами. Исто така, се надевам дека сознанијата од овој дипломски труд ќе бидат корисни и ќе ги водат колумнистите и новинарите да напишат подобра содржина за својата публика.

2. Пишување апстракт

2.1. Апстракт: Пример 1

The purpose of this graduation paper is to analyze, define, and categorize clickbait headlines. By using discourse and content analysis this study focuses on the main characteristics of clickbait headlines, different types of clickbait headlines and the comparison between clickbait headlines and fake news. The findings showed that all clickbait headlines use “curiosity gap” as the main tool to attract readers. Forward-referential language is also noticed in these headlines. Aside from these main points that all clickbait headlines possess, there are different techniques used to attract readers which gives us different types of clickbait headlines. The most functional type of clickbait headlines includes a number in the headline and offers some type of a list. Other techniques include referring to a famous topic, brand or celebrity. In order to attract attention taboo topics are included, but also the “cliffhanger technique” where some information is hidden. Explainer clickbait headlines and clickbait headlines that offer ideal solutions are other techniques that hide the answer in the content of the article. Additional techniques that can lure the reader are the clickbait headlines that use the sense of group belonging, offer financial tips, use visualization and promise to provoke some emotional reaction like happiness. Another important aspect is the comparison between clickbait headlines and fake news. Making a distinction between them is important because clickbait headlines can offer appropriate content, while fake news do not.

Коментар: Во апстрактот целите се означени со единечно подвлекување, методите со ракописни букви, темите со непрекината линија, наодите со масни букви и препораките со двојна линија. Советуваме делот со наодите да биде покус за да има простор да се додадат истражувачките прашања, да се образложи истражувачката методологија, да се резимира истражувањето, и да се посочат импликации и/или насоки за идни истражувања.

2.2. Апстракт: Пример 2

Сегашниот партицип (ing-participle) во англискиот јазик има широк спектар на функции, при што, една од најчестите е прилошката. Еквивалент на овој партицип од англискиот е некогашниот активен партицип на презентот во нашиот стар јазик, кој во современите граматика на македонскиот јазик е познат како глаголски прилог (-јќи). Целта на овој труд е да се наведат поголем број од употребите на сегашниот партицип во англискиот јазик со прилошка функција и да се даде преглед на соодветните преводни еквиваленти на македонски јазик. Притоа, тргнувајќи од англискиот јазик, се води сметка за тоа дали при преведувањето на македонски јазик, покрај семантичката соодветност, постои и формална.

Коментар: Овој апстракт треба да се подобри бидејќи во оваа форма ги содржи само целите и темите на истражувањето. Не е јасно која истражувачка методологија се користи, кои се истражувачките прашања, какви се наодите, кои се импликациите.

3. Извадоци од дипломскиот труд од областа на книжевноста „Силјан Штркот“ на Марко Цепенков во контекст на народната сказна (2017)

Пресекот реалистично – чудно – чудесно – фантастично во сказната „Силјан Штркот“

Како што напоменавме во неколку наврати, „Силјан Штркот“ како сказна е доста комплексна, нејзината содржина нуди доста материјал за анализа, а особено се провокативни кодовите кои постојат во неа. Забележуваме дека границата помеѓу нив не е строга, и покрај тоа што се спротивни, туку баш напротив, тие фигурираат едни покрај други, и со тоа ја прават сказната „Силјан Штркот“ уште попосебна и попривлечна.

Погоре, кога ја анализираме сказната чекор по чекор, напоменавме во неколку наврати дека се забележуваат реалистични сцени, што е спротивно на правилата за жанрот сказна. Во овој дел ќе ги разгледаме токму овие односи, кои одат и понатаму, па ја добиваме низата: реалистично – чудно – чудесно – фантастично, како низа која е валидна во нашава сказна.

За да може да ги детектираме сите моменти во кои се случуваат премините од еден во друг код, најпрво ќе се обидеме да го дефинираме секој код одделно. Поради ова ќе се повикаме на Цветан Тодоров, кој доста темелно ги истражил овие феномени во книжевноста. Во однос на фантастичното, Цветан Тодоров констатирал дека „суштината на фантастичното е во колебањето, во неодлучноста на ликот, често и на читателот, по однос на необичниот настан (настан кој отстапува од логиката на искуствениот свет). Фантастичното трае само толку колку и заедничката

неодлучност на ликот и читателот, на кои им е препуштена одлуката дали настанот што го перципираат потекнува или не потекнува од стварноста.“¹

Ни преостанува да ги дефинираме уште чудното и чудесното, кои се во тесна врска со фантастичното, токму затоа и нивното дефинирање следи веднаш по дефинирањето на фантастичното. За таа цел, повторно се повикуваме на Цветан Тодоров, кој дефиницијата за фантастичното ја продолжува со цел да ги објасни и двата други кода. Во однос на тоа, тој вели: „Фантастичното се определува и преку двосмислената рецепција на текстот од страна на потенцијалниот читател кому му е препуштена одлуката: за рационално објаснување на необичниот настан или за негово прифаќање како резултат на натприродните сили. Во моментот кога читателот (па и самиот лик) ќе се определи за едното или за другото решение, се напушта сферата на фантастичното и се навлегува во подрачјата на чудното (кое подразбира рационално објаснување на необичниот настан) или чудесното (кога натприродното се прифаќа како нормална појава која не го пореметува нормалниот тек на настаните).“²

За сказната како жанр е карактеристичен чудесниот код и тој е оној што ја обележува целата нејзина појава. Но „Силјан Штркот“ покажува некои други карактеристики, покрај чудесното. Овие карактеристики прават нашата сказна да плива на моменти во сферите на реалистичното, чудното, фантастичното (се разбира, покрај чудесното).

Најнапред ќе ги разгледаме неколкуте сцени во кои се среќаваме со реалистичното. Како што кажавме претходно, оваа сказна за почеток има реалистичен, веројатен настан, т. е. можеме да кажеме дека почетокот на сказната е реалистичен. Кон ова го додаваме и фактот дека имаме точно именување на местата, односно дадена е топонимија во однос на просторот, имаме именување на ликовите, како и неколку сцени, преку кои се опишуваат обичаите и се дава слика за општествените и за политичките односи.

Во понатамошниот развој на сказната се среќаваме и со настани кои, на некој начин, нè доближуваат до фантастичното. Тоа се сцените во кои Силјан се наоѓа во непознатата земја, со луѓето штркови, кои лесно се метаморфозираат. Ова е еден феномен на кој му се приклучува друг, односно, подобро кажано, за оваа фантастика постои обид да биде објаснета и со тоа од фантастика да премине во сферата на чудното. Фантастичното се објаснува преку приказната легенда, која е раскажана од страна на Аџи Кљак-кљак. Оваа приказна легенда за фрлената клетва над еден народ треба да го обезбеди преминот од фантастично во чудно, притоа објаснувајќи ги сите настани и овозможувајќи тие да се прифатат како вообичаени. Сето тоа е, до некаде, во ред, но проблемот е во тоа што, како што вели професорот Трајче Стамески во својата книга „Наратолошки аспекти на волшебните приказни кај Марко

¹ Цитирано според Трајче Стамески. *Наратолошки аспекти на волшебните приказни кај Марко Цепенков* (Скопје: Вермилон, 2010) 118.

² Цитирано според Трајче Стамески. *Наратолошки аспекти на волшебните приказни кај Марко Цепенков* (Скопје: Вермилон, 2010) 118.

Цепенков“, легендите и преданијата се репрезенти на фантастиката. Така, доаѓаме до заклучок дека во нашиов случај постои обид фантастичното да биде објаснето со ново фантастично. Оваа појава во сказната „Силјан Штркот“ Трајче Стамески ја нарекува метафантастика. Во прилог на сето ова би го додале и фактот дека Силјан во голем дел од времето чувствува страв. Тој страв ги придружува необичните настани кои му се случуваат, а стравот, според Цветан Тодоров, е една од клучните емоции кои треба да ги доживее ликот за да постои фантастика.

Проблемот е во тоа што, како што тече приказната, стравот кој го чувствува Силјан постепено исчезнува и за него веќе не постојат настани кои ќе му предизвикаат страв или чудење, туку токму напротив, по еден определен период, Силјан сите настани започнува да ги прима како нормални, па затоа тука ни се испреплетува и чудесното како појава.

Чудесното како појава во оваа сказна се поврзува со метаморфозите, волшебната вода, како и со луѓето штркови. Овие настани, по објаснувањата кои ги добиваат, а кои ги споменавме погоре, Силјан ги прифаќа без чудење и страв и тие не го поместуваат нормалниот тек на случувањата во сказната.

Метаморфозата сама по себе е натприроден настан, за којшто во сказната постои тенденција да биде објаснет преку клетвата, па овој обид повторно не доближува до фантастичното. Ако на метаморфозата ја придодадеме живата вода, тогаш повторно се враќаме кон чудесното, затоа што неа сите ликови ја прифаќаат нормално, без чудење и нејзиното постоење го прифаќаат како такво. Живата вода е клучна за метаморфозите, но игра и главна улога како волшебно средство кое му е доделено на јунакот за да успее во својата цел, а со тоа и да се доведе сказната до самиот крај.

На крајот од сказната се случува последното приближување чудесно – фантастично, а тоа е преку фактот кој го споменавме погоре, а кој всушност ни говореше дека сказната „Силјан Штркот“ се приближува до предание. Во однос на ова, исто така, кажавме дека преданијата спаѓаат во доменот на фантастиката, но сепак не може да кажеме дека „Силјан Штркот“ е фантастична приказна. Токму спротивно, „Силјан Штркот“ останува во доменот на чудесното, поради најголемиот број чудесни настани, кои со својот интензитет избиваат на површина. Неспорен е фактот дека, покрај чудесното, се застапени и други кодови (реалистично – чудно – фантастично), токму затоа Искра Тасевска Хаџи-Бошкова вели дека во „Силјан Штркот“ станува збор за „привидна“ фантастика, додека Трајче Стамески оваа појава ја нарекува „несовршено чудесно“. Како и да е, кој поим и да го избереме, јасно е дека во нашава сказна доаѓа до меѓусебно мешање на кодовите, но сепак доминира чудесното, па затоа констатираме дека сказната останува во доменот на чудесното.

Зошто токму Мало Коњари?

Од местоположбата на ова село може да разбереме дека во негова близина се наоѓа локалитетот Локва, кој е природен резерват. Овој локалитет опфаќа три бари, кои се богати со разновиден животински и растителен свет.

Локва е остаток од некогашното Пелагониско Блато и како таков е доста специфичен во светски рамки. Од ова може да претпоставиме дека можеби токму затоа Мало Коњари е избрано како место за почеток на настаните во сказната, а трансформацијата на Силјан во штрк може да ја поврземе со фактот дека станува збор за резерват со три бари, во кои може слободно да се најде храна за штрковите. Ова нè води и до претпоставката дека можеби овој резерват е всушност земјата на штрковите, во која престојувал Силјан. Во прилог на ова оди и фактот дека резерватот е на неколку километри оддалечен од Мало Коњари, па така Силјан би бил надвор од својот дом, во таа чудесна земја, од која можел да заmine само како штрк.

Некои истражувачи, дури и значењето на името на градот Прилеп, го доведуваат во тесна врска со мочуриште, кал, со мочурливо место. Оттука добиваме уште еден аргумент зошто метаморфозите се токму во штркови, ако знаеме дека Прилеп и неговата околина се поистоветуваат со кал, бари и мочуришта. Очигледно, народниот творец само го пренел овој податок во народното творештво.

Со Мало Коњари се поврзува и името на прилепскиот војвода Мирчо Најденов. Тој бил роден во Мало Коњари, а дејствувал во околината на Прилеп. Во сказната за Силјан Штркот не постои јасен показател за кој војвода станува збор во бојот кој се случил на планината, над која прелетале штрковите кога се враќале во Прилеп. Сепак, фактот дека битката кај областа Ножот на Никодимската Планина, во близина на Прилеп, била една од најжестоките битки кои се случиле во овој регион, нè поттикнува да претпоставиме дека Мирчо е војводата за кој станува збор во сказната, а чие дејствување се поврзува со оваа област. Како што веќе знаеме, битката во сказната се случува на планина, место што соодветствува на областа Ножот. Во сказната се вели дека на планината имало многу мртви тела, кои биле оставени така. Од историска гледна точка, по завршувањето на битката на Никодимската Планина и по поразувањето на четата од страна на Турците, водачот Енвер-бег забранил телата на хероите да се сквернават и да се допираат, наредувајќи да се остават така. Сите овие податоци прават да помислиме дека во „Силјан Штркот“ станува збор токму за оваа битка, која само како сегмент од прилепската историја е вметнат тука. Инаку, војводата Мирчо по битката се спасил и продолжил да дејствува.

Можеби гордоста од оваа битка и револтот и храброста придонеле таа да си го најде соодветното место во нашата сказна. Според овие претпоставки, во сказната има уште неколку реалистични сегменти, освен оние кои се веќе потврдени и доволно објаснети.

Заклучок

Од сето произнесено погоре може да констатираме дека величината на Цепенков е несомнено голема, неговата собирачка и творечка дејност е незаменлива и уникатна. Доказ за неговата уникатност е сказната „Силјан Штркот“, која, како што забележавме, се движи во сферата на народната сказна, но не останува само во неа, туку прави голем чекор напред и

прераснува во многу повеќе од само народна сказна. Нејзините епизоди и нејзините ликови прават да биде неповторлива, сето тоа под надлежност на Марковото креативно перо. Од една страна, видовме како „Силјан Штркот“ се однесува во однос на функциите, а од друга страна видовме и кои сè отклонувања ги има оваа сказна во однос на народната сказна.

„Силјан Штркот“ е најдобар показател за тоа кој бил Марко Цепенков, што направил тој и каква трага оставил врз македонската книжевност. На ова ние би додале дека Марко Цепенков ги поставил темелите на ова што ние денес го имаме како македонска авторска книжевност. Оваа констатација произлезе поради комплексноста со која се одликува оваа авторска приказна, комплексност која на некој начин е подлога за македонскиот расказ, па и роман.

Како што вели Кирил Пенушлиски: „Стилот на народните приказни, макар колку да е заситен од традиционалните стилистички основи на секој вид приказни, всушност секогаш е стил на раскажувачот, на оној раскажувач од кого една приказна е чуена или забележана. Тој стил се изразува најмногу во стожерот на приказната и во подборот на сите детали во изнесувањето и поврзувањето на нејзините мотиви и епизоди, во самиот јазик. Значи, една иста приказна на различни начини ќе ја интерпретираат, раскажуваат одделни раскажувачи според своите погледи и сфаќања за темата на приказната, според своето сопствено чувство и вкусот за нејзиното уметничко обликување.“

Уште еднаш се навраќаме да потврдиме дека дедо Цепенков бил самоук раскажувач, кој не знаел за правилата на жанровите, кој не бил доволно свесен за тоа каква уметничка нота им дава на запишаните приказни и дека создава прекрасни приказни, кои ќе продолжат вечно да живеат. Нивната уметничка вредност е непроценлива, затоа и овие приказни, а особено неговата најубава и најдолга приказна „Силјан Штркот“, е единствена со својата појава. Оттука, оправдано пред неговото име може да стои именката дедо, затоа што секогаш бил и ќе биде нашиот неповторлив дедо Цепенков. Тој е нашата енциклопедија, нашиот директен допир со минатото, со обичаите, со културата и со животот на нашите предци.

За крај, би ги повториле зборовите кои Максим Горки ги кажал на Конгресот на советските писатели во 1934 год., а кои се однесуваат на народните приказни: „Јас повторно ви го обрнувам вниманието, другари, врз фактот дека најдлабоките и најсветлите уметнички совршени типови се создадени од фолклорот, од усното творештво на работниот народ. Совршенството на ликови: Херкул, Микула Селјанович, Светогор, потем – доктор Фауст, Василиса Премудра, ироничниот среќник Иван будалија и најпосле – Петрушка, кој го победува докторот, полицаецот, ѓаволот, та дури и смртта – сето тоа се ликови, во чие создавање хармонично се споени рации и интуиција, мисла и чувство. Таквото спојување е возможно само кога создавачот непосредно учествува во творечката работа на стварноста, во борбата за обновување на животот. Многу е важно да се обележи дека на фолклорот му е туѓ песимизмот, без да се гледа на фактот што создавачите

живеее тешко и мачно: нивниот ропски труд бил обесмислен од експлоаторите, а личниот нивен живот – обесправен и незаштитен. Но, при сето тоа, на колективот како да му е својствено сознанието дека тој е бесмртен и неговата увереност дека ќе ги победи сите непријателски сили. Херојот на фолклорот, 'глупакот', што често го презираат дури и татко му и браќа му, секогаш излегува поумен од нив, секогаш ги победува незгодите на животот..."

Денес немаше да го имаме Силјан Штркот, ако не беше Марко Цепенков, ако тој не твореше во духот на народната традиција и ако со секој напишан збор и со секое уметничко обликување не ја доведеше сказната до совршенство. Совршенство кое само дедо Цепенков знаел како да го постигне, без да претера, а сепак да остави белег од својата душа на хартија.

Коментар: Посочениот пример покажува дека професорот може да дозволи одредена и недоволна прецизност во заклучокот ако студентот го дал својот максимум во анализата и тоа да не се смета за голем недостаток. Важно е дали е остварена целта – во овој случај, тоа беше аргументирањето на тезата на Конески за „изневерувањето“ кое Цепенков го прави во однос на образецот на сказната. Тој аспект во нашата наука главно се среќава како теза, без соодветно анализирање на начинот како Цепенков тоа навистина го прави. Студентот во своето истражување се надоврзува на претходно изложените сознанија од страна на менторот. Она што го прави Цепенков е основа за подоцнежните резултати на книжевен план. Важно е дека нема грешки во однос на начелното исцртување на поставеноста на Цепенков во книжевноисториска смисла, а некои недоследности се оставени со цел да се поттикне дискусија. Студентот е внимателен кога се занимава со прашањето за жанрот, бидејќи тоа е сепак нешто што може да се коментира на книжевнотеориска основа и бара попродабочени знаења.

Избор на темата и нејзината релевантност

При изборот на темата е неопходно да се разговара со менторот за обработката на темата и за нејзиното значење во локалниот и во поширокиот контекст. Изборот на темата е одговорност и на студентот и на менторот. На пример, значењето/релевантноста може да се содржи во желбата да се опише и да се реши некој проблем во наставата (практичен), или да се промени и да се предизвика гледиштето на мнозинството за некој научен или општествен феномен (не секогаш практичен). Се препорачува студентот да има силен интерес за темата бидејќи процесот на пишување и на истражување не е едноставен и, доколку тој работи тема што е наметната, може да не се постигне очекуваниот успех. Менторот е тука да ја потврди релевантноста, да ја преформулира, ако е потребно, и да го стесни опсегот. Затоа е важно да се размислува за темата за време на студиите. Мотивација и свесноста за идните потреби на студентот се исто така важни фактори. Особено свесноста дека ќе се менува тезата низ процесот, во зависност од податоците, поради органскиот пристап во хуманистичките науки. Изводливоста се однесува на достапноста на материјалите и избегнувањето на т. н. сценарија на „слепи улици“. Поточно, менторот треба да го охрабрува, но и да го заузда ентузијазмот на студентот за да не дојдат до ќорсокак – до нешто недокажливо, до тема од која не може да се извлече заклучок, или со истражувањето да не може да се открие нешто ново, да се надополни некоја истражувачка празнина.

Важно е студентите да имаат на ум дека почетната тема што ќе ја смислат можеби не е најпрецизната тема за која на крајот ќе пишуваат. Темите на истражување често се флуидни и диктирани повеќе од тековното истражување на студентот, отколку од оригиналната избрана тема. Таквата флуидност е вообичаена во истражувањето и треба да се прифати како една од нејзините многубројни карактеристики. Но, треба да се започне со некоја ориентациона рамка.

Прашањата што треба да се постават кога се одлучува за релевантноста на темата се: Зошто го правам ова? Зошто некој би го читал тоа што го истражувам? Студентите често, што е и разбиливо кога има силен ентузијазам, младешка енергија и цел, не разликуваат интересно наспроти релевантно. Интересното не треба да се темели на еднонасочно размислување. Менторите би требало да го преобразат интересното во релевантно со правилно насочување.

Друго прашање што треба да го постави студентот е: Што е ново? Не мора темата да е нова и неистражена, но важна е новата перспектива или пристап. Како што кажавме погоре, истражувањето треба да е изводливо. Не може да се решат сите светски проблеми, но и ако менторот не верува целосно во вас како студенти, подготвени да дипломираат, треба да покажете дека можете. За релевантните теми има квалитетна литература, така и треба да се

размислува, во насока на тоа дека се дава дополнителна вредност на нешто што веќе постои. Релевантната тема повлекува и суштински импликации кои овозможуваат практична примена или наредни истражувања.

Истражувачки прашања

Примери за истражувачки прашања од општи теми:

Тема 1: Насилството во медиумите

- Истражувачки прашања: Какво влијание има насилството, прикажано во медиумите, врз децата? Дали во вечерните вести е поограничено количеството на насилство за гледачите? Како насилството во медиумите влијае на рангирањето на медиумите?
- Одговор на прашањата и формирање на теза: Влијанието на насилството, прикажано во медиумите, влијаело различно на нивното рангирање низ декадите и секогаш тоа зависи од фактот колку општеството во целина смета дека нешто е прифатливо, а нешто не е. Очигледно дека прагот за прифатливо насилство се менува низ годините и секако дека влијае врз децата.
- Цел на трудот: Да информира и да даде преглед на еден општествен феномен низ одреден период.

Тема 2: Градење кариера

- Истражувачки прашања: Која е улогата на советниците за кариера? Кои занимања се несоодветно платени и не се правилно вреднувани? Може ли да се изгради успешна кариера без стекнато високо образование?
- Одговор на прашањата и формирање на теза: Советниците за кариера значително им помагаат на луѓето да најдат вработување преку оценување на нивните таленти и вештините, претходното животно и работно искуство и им помагаат на клиентите да стекнат подобри вештини за професионална комуникација.
- Цел на трудот: Да ја образложи улогата на советниците за кариера.
- Извор: <https://purdueglobalwriting.center/from-topic-to-research-question-to-thesis/>

Тема 3: Предностите од користењето на електронски корпус при преведувањето од македонски на англиски јазик

- Истражувачки прашања: До кој степен помага користењето електронски корпус при преведувањето од македонски на англиски јазик? За кој вид колокации електронскиот корпус најмногу помага? Какви грешки прават преведувачите што не користат електронски корпус во споредба со тие што користат?
- Одговор на прашањата и формирање на теза: Електронскиот корпус како преведувачка алатка може многу да го подобри квалитетот на преводот. Користењето електронски корпус му овозможува на преведувачот полесно да ја разбере областа во која се користи терминот, да го разбере терминот и да избере точен термин при формирањето на колокации.
- Цел на трудот: Да се согледаат предностите од користењето на електронскиот корпус при процесот на преведување од македонски јазик на англиски јазик, особено кога станува збор за успешно и правилно преведување колокации, како и да се утврдат грешките што се прават доколку тој не се користи.

Тема 4: Преведувачката практика во невладиниот сектор во РСМ

- Истражувачки прашања: Како се одвива соработката и комуникацијата меѓу невладините организации и преведувачите? Колкава е потребата на невладините организации за преведувачки услуги? Со кои предизвици се соочуваат преведувачите при соработката со невладините организации? Со кои предизвици се соочуваат невладините организации при соработката со преведувачите во земјава? Дали невладините организации користат професионални преведувачи за потребите на својата организација?
- Одговор на прашањата и формирање на теза: Развојот на граѓанскиот сектор во општеството континуирано расте и е од исклучителна важност за демократските вредности на земјава, за подобрување и развој на заедницата. Развојот на демократијата во едно општество не може да се замисли без учество на невладините организации, а невладините организации, пак, не можат да функционираат соодветно без повеќејазична комуникација.
- Цел на трудот: Да се добијат податоци за најчестите практики при преведувањето во невладините организации во РСМ, подетално да се разгледаат потребите на невладините организации за преведувачки услуги, како и предизвиците со кои се соочуваат невладините организации и преведувачите што работат за нив.

Тема 5: Битовите елементи во драмите „Македонска крвава свадба“ од Војдан Чернодрински и „Црне војвода“ од Марко Цепенков

- Истражувачки прашања: Како се развива македонската литература во книжевноисториска смисла? Кои се елементите кои го одредуваат или го поттикнуваат нејзиниот развој? Што значи појавата на битовата тематика? Кои елементи се карактеристични за неа? Што значи развојот на драмската литература во таа насока? Дали тоа влијае на современиот контекст во кој се развива македонската литература?
- Одговор на прашањата и формирање на теза: Во книжевноисториска смисла, македонската литература има најпрво забавен, а потоа забрзан развој. Тоа е процес кој се следи интензивно од почетоките на 19 век и продолжува и во првата половина на 20 век. Она што го одредува развојот е токму промената која се одразува во жанровите кои се практикуваат и се творат, како надоврзување, но и надградување на претходната традиција. Појавата на битовата тематика значи зародување и етаблирање на реализмот во македонската книжевност, преку динамичен осврт кон битот како начин на живеење и постоење во определени околности. За драмската литература тоа значи поактивен однос со општествената стварност и ангажирање на сите чинители во општествениот процес, кои стануваат свесни за значењето на книжевноста и на уметноста како фактор во општествената динамика.
- Цел на трудот: Да се стекне подетален увид во значењето на овој процес за македонската културна традиција и да се разгледаат начините на кои развојот на македонската литература се мапира во контекст на развојот на европските култури. Тоа значи добивање солидни сознанија за текот и за развојот на современите струења во македонската литература.

Избор на релевантни извори

При изборот на релевантните извори се важни следниве вештини и процеси: вештина и способност за барање информации и податоци поврзани со Вашата тема, достапност на изворите, оценување на валидноста и кредибилитетот на информациите и двојна проверка на информациите во други извори. Впрочем, ова не се само академски вештини, туку и животни вештини, бидејќи постојано правиме избори.

При барањето на изворите, студентот треба да научи да ја разликува научната од популарната литература. Главните прашања што треба и менторот и студентот да си ги постават се: За која публика е наменет трудот/статијата/текстот?; Има ли авторот авторитет и кредибилитет (може да се провери во биографијата)?; Ако нема автор, која организацијата или институцијата стои зад изворот на информациите?; Дали е текстот рецензиран?; Дали во текстот има вклучено референци и дали е приложена листа со финални референци?

Постојат примарни и секундарни извори. Примарните вклучуваат: оригинални научни трудови што се цитирани од други: енциклопедии, научни книги, автобиографии, лична кореспонденција (на пр., записи во дневници, писма), владини документи, документи од образовни институции, оригинални уметнички и литературни дела, статистики и податоци, како и написи во весници, напишани од новинари, кои се сметаат за објективни. Денес, дури и некои објави на социјалните мрежи се сметаат за примарни извори доколку се информации од прва рака и од кредибилен извор. Секундарните извори вклучуваат: биографии, толкување на статистика и податоци од вторични автори и сè што е напишано според историски настан, или е анализа на нешто што веќе се случило, второстепено цитирање, кога изворот не се чита во оригинал, туку е наведен во публикација на друг автор.

При евалуација на изворите, препорачливо е да ги прочитате Апстрактот или Воведот бидејќи насловот може да заведе. Добро е да се провери дали се работи за факти, лично мислење, продажба на идеи/продукти или за пропаганда. Тоа може да го утврдите преку употребениот вокабулар, тонот, претпоставките што ги прави авторот, организацијата на идеите, логичките грешки и целокупната реторика.

На пример, во изјавите: „Фејсбук е формиран во 2004 година и е социјална мрежа за поврзување со семејството, пријателите и колегите“; „Според мене, Фејсбук е единственото место каде може да се изрази јавно мислење“; „Многу корисници искусиле депресивни состојби при користење на Фејсбук, затоа Инстаграм е подобар од Фејсбук“, може да се забележи дека елементите не укажуваат на добар факт или на добра статистичка анализа, па затоа треба подлабоко да се истражи и да се потврди прикажаното преку крос-референци. На пример, може да се одберат најцитираните дела во некој труд и да ги прочитаат во оригинал, како и да се побараат спротивставени аргументи на презентираниите за да се намали можноста за еднострано размислување.

Датумот на публикацијата е важен бидејќи треба да се прави разлика помеѓу дела што се класика и темели во дисциплината, наспроти дела што се релевантни поради современоста и најновите информации.

Рубрики за оценување

Во последниот дел од овој кус прирачник ви ги претставуваме моделите со рубрики за оценување на дипломските трудови. Овие модели се наменети за да дадат основни насоки и опис на рубриците што ги сметаме за важни и неопходни за пообјективно оценување.

Се разбира дека овие рубрики може да се дополнуваат и да се приспособуваат според потребите и специфичностите на дисциплината. Исто така, овие модели можат да се прошират за употреба при оценувањето на магистерските и на докторските тези.

Следуваат три примери на рубрики, и тоа од дисциплините:

- применета лингвистика
- преведување и толкување и
- книжевност.

Пример 1: Применета лингвистика (проф. д-р Мира Беќар и проф. д-р Елена Ончевска Агер)

Критериуми (долу) и дескриптори (десно). Дескрипторите се однесуваат на степенот до кој се задоволени критериумите. Прикажуваме четири категории квалитет на истражувачкиот труд: извонредно (оценка 10), солидно (8-9), задоволително (6-7) и недоволно (5) сработен труд. Членовите на комисијата го означуваат дескрипторот што сметаат дека е најсоодветен за секоја категорија и потоа ги споредуваат мислењата.	Да, целосно (10)	Да, во голем дел (8-9)	Да, доволно (6-7)	Не (5)
Апстракт Дали апстрактот ги содржи главните цели, прашања/хипотези, методи, сознанија и заклучоци?				
Вовед Дали читателот соодветно се воведува во темата? Дали е јасна мотивацијата за истражувањето? Дали се јасни целите? Дали воведот содржи информација за тоа како е организиран трудот?				
Преглед на литературата Дали авторот нуди критички преглед на главните случувања во областа, како и она што недостасува? Дали нуди дефиниции на клучните термини/концепти? Дали наведените истражувања се релевантни за трудот? Дали е понудена соодветна теоретска рамка?				
Методологија на истражувањето Дали се наведени јасни истражувачки прашања/хипотези? Дали е детално опишан истражувачкиот процес (контекст, учесници, собирање и анализа на податоци)? Дали е соодветно објаснет типот на истражувањето (квалитативно, квантитативно, комбинација)?				
Сознанија и дискусија на сознанијата Дали се соодветно сумирани сите сознанија од истражувањето? Дали сознанијата се дискутираат во контекст на истражувачките прашања/хипотези? Дали сознанијата се дискутираат низ призмата на литературата? Дали се нудат соодветни заклучоци и импликации за истражувачкиот контекст? Дали е видлив придонесот на истражувањето? Дали се наведуваат ограничувања на истражувањето? Дали се нудат насоки за идни истражувања?				

Пример 1: Применета лингвистика (проф. д-р Мира Беќар и проф. д-р Елена Ончевска Агер)

Заклучок Дали трудот содржи соодветно резиме на истражувањето?					
Референци Дали се упатува на изворите според бараниот стил (APA, MLA, итн.)? Дали трудот е целосно авторски, т. е. без елементи на плагијат, вклучително и плагијат со употреба на вештачка интелигенција?					
Аргументација Дали сите делови на трудот се логички поврзани? Дали аргументацијата* е јасна и убедлива? Дали ставовите на авторот се соодветно поткрепени?					
Јазичен израз Дали јазикот е јасен, концизен и соодветен за жанрот? Дали авторот го задржува фокусот?					
Усна презентација и дискусија на истражувањето Дали презентацијата јасно и концизно го претставува трудот? Дали авторот умее критички да го дискутира трудот? Дали дискусијата укажува на суштинско разбирање на материјата? Дали јазичниот израз е соодветен на жанрот презентација?					
Самостојна истражувачка работа (на оваа тема размислува само менторот) Дали авторот покажал иницијативност во текот на работата (на пр., при изборот на темата, изворите, работата со изворите)? Дали авторот покажал способност критички да ги користи коментарите од менторот? Дали авторот се развил како самостоен истражувач во текот на изработката на трудот?					

*Пример за моделот за аргументација на Тулмин:

https://owl.purdue.edu/owl/general_writing/academic_writing/historical_perspectives_on_argumentation/toulmin_argument.html

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Структура 1: Труд заснован на сопствен превод, со анализа/коментар на преводот или труд со анализа на туѓ превод

- Наслов
- Апстракт (од 150 до 250 збора и 5 клучни зборови.)
- Содржина
- Список на скратеници/табели/графикони (по потреба)
- Вовед (Вовед во темата, мотивација (зошто е интересна темата) и релевантност (зошто е важна темата), цели на истражувањето/трудот (кој проблем/прашање ќе го реши/одговори), структура на трудот.)
- Информации за оригиналното дело (Кој е авторот, кое е делото, што е претходно напишано за авторот и делото, кои се клучните поими (дефиниции), ако има, со кои предизвици се соочува преведувачот на вакво дело; за студентите што работат сопствен превод – дали делото било претходно преведено и зошто избрале да го преведуваат токму тоа дело.)
- Теориска рамка за анализата на преводот (Опис на теориската рамка врз којашто се заснова анализата на преводот.)
- Методологија (Кои се прашањата на истражувањето, како се собрани податоците; кој е корпусот; како се врши анализата. За студентите што работат сопствен превод, паралелен приказ на извадок на оригиналот и на преводот.)
- Резултати/наоди (Кои се главните сознанија од истражувањето.)
- Дискусија (Резиме на главните откритија, зошто се резултатите такви какви што се, какви се во споредба со сознанијата од претходните истражувањата, како поинаку може да објаснат, кои се главните импликации од овие резултати, кои се ограничувањата на истражувањето, во кои правци може да се насочат истражувањата во иднина.)
- Заклучок
- Користена литература (според насоките за цитирање од проф. Елени Бужаровска на следниот линк <https://flf.ukim.mk/wp-content/uploads/2020/05/Nasoki-za-pisuvanje-diplomski-trud.pdf>)
- Додатоци (на пр. поимници, транскрипт од титлуван материјал, фотографии, целосен превод и др.)

Структура 2: Труд од областа на преведувањето/толкувањето

- Наслов
- Апстракт (од 150 до 250 збора и 5 клучни зборови.)
- Содржина
- Список на скратеници/табели/графикони (по потреба)
- Вовед (Вовед во темата, мотивација (зошто е интересна темата) и релевантност (зошто е важна темата), цели на истражувањето (кој проблем/прашање ќе се истражува), структура на трудот/тезата.)
- Осврт на литературата (Што е претходно напишано на таа тема, кои се клучните поими (дефиниции), до кои сознанија се дошло досега, што недостасува.)
- Методологија (Кои се прашањата на истражувањето, како изгледа процесот на истражување (како се собрани податоците (кои инструменти се користени); кои се учесниците, ако има; кој е корпусот, ако има; како се врши анализата.)
- Резултати/наоди (Кои се главните сознанија од истражувањето.)
- Дискусија (Резиме на главните откритија, зошто се резултатите такви какви што се, какви се во споредба со сознанијата од претходните истражувањата, како поинаку може да објаснат, кои се главните импликации од овие резултати, кои се ограничувањата на истражувањето, во кои правци може да се насочат истражувањата во иднина.)
- Заклучок
- Резиме на трудот (од 1 до 2 страници.)
- Користена литература (според насоките за цитирање од проф. Елени Бужаровска на следниот линк <https://flf.ukim.mk/wp-content/uploads/2020/05/Nasoki-za-pisuvanje-diplomski-trud.pdf>)
- - Додатоци (на пр. поимници, целосен корпус, дополнителни примери и др.)

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
Структура (6 %)	Види го документот за структура на трудот	6	1-2 Не ги содржи сите елементи од референтниот документ	3-4 Делумно ги содржи елементите од референтниот документ	5-6 Ги содржи сите елементи од референтниот документ
Научен квалитет (36 %)	Релевантност (пополнува празнина)	6	1-2 Со трудот не се пополнува истражувачка празнина и не дава свој придонес во областа во којашто се истражува	3-4 Во трудот се прави обид за пополнување истражувачка празнина	5-6 Со трудот успешно се пополнува истражувачка празнина
			Во трудот не се претставува автентично истражување и не нуди нови сознанија во областа во којашто се истражува	Во трудот се прави обид за автентично истражување и нуди задоволителни сознанија во областа на истражувањето	Во трудот се претставува автентично истражување и нуди нови сознанија во областа на истражувањето
			1-2 Во трудот не се поставува теза и не се дефинирани истражувачки прашања	3-4 Во трудот се поставува солидна теза, но (не) е потребно дополнително образложение на истражувачките прашања	5-6 Во трудот успешно се поставува теза и се дава детално образложение на истражувачките прашања

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
Научен квалитет (36 %)	Преглед на литературата (критичко размислување)	6	Нема јасно дефиниран опсег на истражување, темата е преопширна, се расплинува на неважни прашања	Трудот има солидно дефиниран опсег на истражување, темата е концизна, но се расплинува и на неважни прашања	Трудот има јасно дефиниран опсег на истражување, темата е концизна и не се расплинува на неважни прашања
			Нема јасно разграничување меѓу поставената хипотеза и сознанија и факти од претходни истражувања	Има јасно разграничување меѓу поставената хипотеза и сознанија и факти од претходни истражувања	Има јасно разграничување меѓу поставената хипотеза и сознанија и факти од претходни истражувања.
			Не се наведуваат претходни истражувања (од други автори) во конкретната област	Не се наведуваат претходни истражувања (од други автори) во конкретната област	Се наведуваат релевантни претходни истражувања (од други автори) во конкретната област
			Не се јасно дефинирани целите на трудот, не е јасно што треба да се постигне со истражувањето	Добро се дефинирани целите на трудот, доволно е јасно што треба да се постигне со истражувањето	Јасно се дефинирани целите на трудот, јасно е што треба да се постигне со истражувањето
			1-2	3-4	5-6
Научен квалитет (36 %)	Преглед на литературата (критичко размислување)	6	Кандидатот не дава релевантна теоретска рамка врз којашто се заснова истражувањето	Кандидатот дава солидна теоретска рамка врз којашто се заснова истражувањето	Кандидатот дава релевантна теоретска рамка врз којашто се заснова истражувањето

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
			Не наведува релевантна библиографија ниту проверени извори на информации	Делумно наведува солидна библиографија и проверени извори на информации	Наведува релевантна библиографија и проверени извори на информации
			Резултатите претставени од кандидатот не се образложени, ниту се дискутираат	Резултатите претставени од кандидатот се солидно образложени или дискутирани	Резултатите претставени од кандидатот се јасно образложени и се дава нивна дискусија
			Информациите во трудот не се поврзани во логичка целина	Информациите во трудот се поврзани во логичка целина	Информациите во трудот се поврзани во логичка целина
			Недостасува критичка анализа на претставените информации и на консултираните извори	Има задоволителна критичка анализа на претставените информации и на консултираните извори	Има соодветна критичка анализа на претставените информации и на консултираните извори
			1-2	3-4	5-6
	Методологија	6	Нема структурирана методологија или има недоволно структурирана и несоодветно документирана методологија	Методологијата е соодветна и точна, јасно објаснета и/или документирана	Методологијата е оригинална и точна, објаснета, документирана, применета и потврдена

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
	Резултати и анализа	6	1-2	3-4	5-6
			Аргументите не се поддржани со докази	Некои аргументи се поддржани со докази	Аргументите се добро објаснети и научно издржани
			Резултатите не се во склад со целите или насловот (опфатот на истражувањето)	Резултатите се делумно во склад со целите	Тезата дава нови резултати што се во склад со целите или насловот
	Дискусија/ заклучоци	6	1-2	3-4	5-6
			Нема дискусија или дискусијата е прекратка или не е продлабочена	Дискусијата ги разрешува дилемите/отворените прашања, но е делумно продлабочена	Дискусијата е исцрпна и целосно и доследно ја резимира темата на трудот.
Стил (академски израз, кохерентно)		10	Дискусијата не се поврзува со опфатот на тезата	Дискусијата се поврзува со опфатот на тезата	Дискусијата се надоврзува на доменот на темата
			Нема заклучоци или заклучоците не се поддржани со изнесените наоди	Заклучоците се влечат во склад со изнесените наоди	Заклучоците се во согласност со презентираниите наоди
			1-3	4-7	8-10
			Трудот не е напишан на академски стил	Трудот е напишан на задоволителен академски стил	Трудот е напишан на соодветен академски стил

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
ст, разбирливо ст) (10 %)			Речениците немаат соодветна синтаксичка структура поради што се нејасни и неразбирливи	Речениците имаат добра синтаксичка структура поради што се доволно јасни и разбирливи	Речениците имаат соодветна синтаксичка структура поради што се целосно јасни и разбирливи
			Трудот е напишан со едноставен вокабулар и недостасува објаснување на клучните термини за темата.	Трудот е напишан со едноставен вокабулар и има делумно објаснување на клучните термини за темата.	Трудот е напишан со соодветен вокабулар и објаснети се клучните термини за темата.
			Нема логична поврзаност меѓу пасусите (параграфите)	Главно има логична поврзаност меѓу пасусите (параграфите)	Има логична поврзаност меѓу пасусите (параграфите)
			Претставените информации во трудот се повторуваат и тешко се следи мислата.	Претставените информации во трудот делумно се повторуваат и главно може да се следи мислата.	Претставените информации во трудот не се повторуваат и мислата се следи јасно.
			1-7	8-14	15-20
Јазик (граматика, правопис, интерпункција) (20 %)		20	Студентот/студентката не го владее или недоволно го владее јазикот на кој е напишан трудот	Студентот/студентката делумно го владее јазикот на кој е напишан трудот	Студентот пишува одлично и компетентно го владее јазикот на кој е напишан трудот

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
			Има огромен број грешки на повеќе рамништа (граматика, синтакса, правопис)	Има голем број грешки на повеќе рамништа (граматика, синтакса, правопис)	Речиси нема јазични грешки. Читањето на трудот е вистинско уживање
			Несоодветна интерпункција	Делумно соодветна интерпункција	Соодветна интерпункција
Креативност (ако работи сопствен превод) (10 %)		10	1-3	4-7	8-10
			Нема причина или има многу малку причини според кои преводот/трудот би можел да се оцени како креативно дело	Има доволно причини според кои преводот/трудот би можел да се оцени како креативно дело со просечно значење	Преводот/трудот е исклучителен и е уникатно креативен и нуди свежи и иновативни решенија во однос на темата или во доменот на истражување
Техничко уредување (форматирање) (табели, графикони, слики) (5 %)		5	1-1,5	2-3	4-5
			Трудот е неуреден и непривлечен	Изгледот на текстот е унифициран и трудот е организиран	Изгледот на текстот е унифициран и трудот е добро организиран
			Нема доволен број графикони/табели/слики	Има речиси доволен број графикони/табели/слики	Има доволен број графикони/табели/слики што го поддржуваат текстот

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
			Графиконите/табелите/сликите се со лош квалитет	Повеќето графикони/табели/слики се со добар квалитет	Графиконите/табелите/сликите се со одличен квалитет
			Има премногу несоодветни графикони/табели/слики	Повеќето графикони/табели/слики се соодветни	Графиконите/табелите/сликите се соодветни и онаму каде што е потребно се приспособени или дизајнирани конкретно за тезата
			Нема легенди за графиконите/табелите/сликите или тие се лошо формулирани	Легендите за графиконите/табелите/сликите се делумно соодветни за да се разбере графиконот/табелата/сликата	Легендите за графиконите/табелите/сликите се целосни
			Во текстот нема упатување на графиконите/табелите/сликите или има погрешно упатување	Во текстот главно има добро упатување на графиконите/табелите/сликите	Во текстот има добро упатување на графиконите/табелите/сликите
			Нема јасно објаснување за графиконите/табелите/сликите во текстот	Повеќето графикони/табели/слики се добро објаснети во текстот	Графиконите/табелите/сликите се добро објаснети во текстот

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
Референцирање/цитирање (5 %)		5	1-1,5	2-3	4-5
			Недоволен број референци (< 20)	Доволен број референци (>20)	Доволен број референци (>20)
			Недоволен број примарна литература	Главно доволен број примарна литература	Доволен број примарна литература
			Студентот/студентката не ги наоѓа изворите самостојно	Студентот/студентката самостојно ги наоѓа повеќето извори	Студентот/студентката ги наоѓа сите извори самостојно
			Нема референцирање во текстот или пак референцирањето е погрешно	Повеќето од статиите се јасно наведени во трудот	Статиите се точно наведени во текстот
			Библиографијата е некомплетна и несистематична	Библиографијата е главно комплетна, јасна и унифицирана, со помали пропуски	Библиографијата е комплетна, јасна и унифицирана
			Во трудот не се следи референтниот стил на цитирање (на пр. АПА)	Во трудот делумно се следи референтниот стил на цитирање (на пр. АПА)	Во трудот целосно се следи референтниот стил на цитирање (на пр. АПА)

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
Професионален пристап (посветеност, самостојност) (9 %)		9	1-3	4-6	7-9
			Имаше потреба од значителна супервизија и немаше доволен напредок по забелешките	Потребни беа редовни консултации, што доведе до значителни подобрувања на трудот	Потребни беа многу малку консултации и целиот труд е дело на студентот/студентката, а насоките и сугестиите од менторот доведоа до одлично подобрување на трудот
			Студентот/студентката не вложи доволно напор во изработката на трудот и не се придржуваше до корекциите, насоките и роковите	Студентот/студентката беше посветен/а на работата и го испочитува рокот за изработка на трудот	Студентот/студентката работеше со ентузијазам и со посветеност

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
			Студентот/студентката ги следи единствено барањата на менторот без да работи самостојно врз основа на сопствени идеи и одлуки и нема контрола врз процесот на изработка на трудот или студентот/студентката ги следи единствено барањата на менторот или самостојно одлучува во текот на изработката на трудот, но нема контрола врз целокупниот процес	Студентот/студентката ги применува насоките и сугестиите од менторот и работи самостојно	Студентот/студентката презема одговорност за работата и го контролира работниот процес, работи самостојно, разменува идеи и мислења со менторот и целосно го контролира процесот на работа
			Времето потребно за изработка на трудот не соодветствува со тежината на темата	Времето за изработка на трудот главно соодветствува на тежината на темата	Времето за изработка на трудот соодветствува на тежината на темата

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
Усна одбрана (9 %)	Усно излагање	4,5	1,5	3	4,5
			Усната презентација е несоодветно структурирана и е нејасна	Усната презентација е добро структурирана и е јасна	Усната презентација предизвикува воодушевјување и има кохерентна структура со јасен почеток, главен дел и крај
			Студентот/студентката недоволно го владее јазикот на кој е презентирана темата за да прикаже кохерентна целина	Аргументите се дадени логично и разбирливо и презентирани се заклучоци и	Презетацијата е систематична и содржи јасни заклучоци
			Студентот/студентката воопшто не се придржува до зададеното времетраење на излагањето (многу подолго или многу пократно од 15 минути)	Студентот/студентката делумно се придржува до зададеното времетраење на излагањето (малку подолго или малку пократно од 15 минути)	Студентот/студентката целосно се придржува до зададеното времетраење на излагањето (15 минути)

Пример 2: Преведување и толкување (проф. д-р Катарина Ѓурчевска-Атанасовска, проф. д-р. Соња Китановска-Кимовска и проф. д-р Милена Саздовска-Пигуловска)

Критериум	Поткритериуми	Тежина /поени	Незадоволително	Добро	Одлично
	Дискусија	4,5	1,5	3	4,5
			Студентот/студентката недоволно ги разбира прашањата на комисијата и не е во состојба соодветно да ги одговори или пак ги разбира прашањата, но не може соодветно да ги одговори	Студентот/студентката соодветно и точно ги одговара речиси сите прашања и ја разбира и ја владее темата на трудот	Студентот/студентката покажува дека целосно ја разбира и ја владее темата на трудот и може да дискутира на темата со комисијата

Пример 3: Книжевност (проф. д-р Снежана Петрова и проф. д-р Искра Тасевска Хаџи-Бошкова)

Оценувањето на дипломскиот труд се одвива во 2 дела. Првиот дел се пополнува по читањето на дипломскиот труд. Вториот дел се пополнува за време или по одбраната. На крајот од одбраната, на претседателот на комисијата му се предава целосниот формулар (кој се состои од три страници), пополнет и потпишан.

ДЕЛ 1А: Определете ја вашата оценка за секој од критериумите

ПРВА ФАЗА: ЕВАЛУАЦИЈА НА СОДРЖИНАТА/ СУШТИНАТА НА ТРУДОТ	Исклучително (10)	Одлично (9)	Многу добро (8)	Добро (7)	Задоволително (6)	Недоволно (5)
1.Оригиналност на трудот (иновативен предмет и тема, пристап, методологија).						
2.Придонесот на трудот за решавање на дилеми или предизвици во областа.						
3.Степен на примена на литературата и на трудовите од соодветната област на студии, поврзување на темата со соодветната литература.						
4.Јасна формулација на целите или на хипотезите, согласно со истражувањата од соодветниот домен.						
5.Пристап кон проблематиката (јасност, прецизност, аналитичност).						
6.Вредност и оправданост на методологијата и на техниките што се користат.						
7.Способност за синтеза, критичка анализа и вистинска издржана аргументација.						

Пример 3: Книжевност (проф. д-р Снежана Петрова и проф. д-р Искра Тасевска Хаци-Бошкова)

8.Темелност при анализата и при објаснувањето на резултатите во анализата на резултатите.										
9.Соодветно ниво на интелектуална автономија на крајот од првиот циклус студии.										
ВТОРА ФАЗА: ЕВАЛУАЦИЈА НА ФОРМАТА НА ТРУДОТ	Исклучително (10)	Одлично (9)	Многу добро (8)	Добро (7)	Задоволително (6)	Недоволно (5)				
1.Јасност и квалитет на пишаниот израз (стилот).										
2.Почитување на граматичките и на правописните норми.										
3.Сообразеност на библиографијата, на референците и на вкрстените референци со правилата и со барањата на соодветното подрачје на истражување.										
4.Општ (визуелен) впечаток од трудот (јасност на текстот, табели, фотографии, цртежи итн.).										
ЦЕЛОСНА ЕВАЛУАЦИЈА НА ТРУДОТ	Исклучително (10)	Одлично (9)	Многу добро (8)	Добро (7)	Задоволително (6)	Недоволно (5)				
Наведете го целокупниот резултат од евалуацијата на дипломскиот труд										

Пример 3: Книжевност (проф. д-р Снежана Петрова и проф. д-р Искра Тасевска Хаџи-Бошкова)

ДЕЛ 1Б: ДЕТАЛЕН ИЗВЕШТАЈ (ЗА ДИПЛОМСКИОТ ТРУД)

Детален извештај за евалуацијата: оправдајте ја целокупната оценка што ја дадовте (на првата страница). Може да земете предвид и поинакви критериуми или елементи од оние споменати погоре (зависно од природата и од обемот на истражувачката работа, како и зависно од соодветната дисциплина или подрачје на истражување).

По потреба може да се додадат дополнителни страници.

Пример 3: Книжевност (проф. д-р Снежана Петрова и проф. д-р Искра Тасевска Хаџи-Бошкова)

ДЕЛ 2 : ЕВАЛУАЦИЈА НА ПРЕТСТАВУВАЊЕТО НА ДИПЛОМСКИОТ ТРУД

Пополнете го овој дел за време на одбраната.

ПРВ ДЕЛ: ЕВАЛУАЦИЈА НА ИЗЛАГАЊЕТО НА СУШТИНАТА НА ДИПЛОМСКИОТ ТРУД	Исклучително (10)	Одлично (9)	Многу добро (8)	Добро (7)	Задоволително (6)	Недоволно (5)
1.Почетокот на излагањето се однесува јасно на предметот и на целите на трудот: кандидатот го објаснува начинот на кој пристапува кон трудот.						
2.Структура на излагањето, план и подреденост на темите и на поглавјата во презентацијата						
3.Јасност на презентацијата: концептите се добро дефинирани, аргументите се јасни.						
4.Разбирање на темата: проблематиката е добро поставена и анализирана. Кандидатот правилно ги разбира одделните или сите аспекти на проблематиката.						
5.Употреба на научниот метајазик: употребениот вокабулар е точен, добро разбран и прилагоден.						
6.Заклучок: упатување на клучните тези во трудот. Може да води до соодветни препораки и сопственивидувања.						
7.Квалитет на одговорите на прашањата поставени од страна на комисијата: кандидатот јасно ги разбира поставените прашања и неговите одговори се во голема мера самостојни, без употреба на белешките, освен во определени моменти.						

Пример 3: Книжевност (проф. д-р Снежана Петрова и проф. д-р Искра Тасевска Хаџи-Бошкова)

ВТОР ДЕЛ: ЕВАЛУАЦИЈА НА ФОРМАТА НА ИЗЛАГАЊЕТО	Исклучително (10)	Одлично (9)	Многу добро (8)	Добро (7)	Задоволително (6)	Недоволно (5)
1.Усно изразување: изразувањето е лесно, вокабуларот и синтаксата се задоволителни. Прилагодена употреба на јазичните средства.						
2.Управување со времето за презентација: ефикасност при користење на времето.						
3.Употреба на алатки: креативна и соодветна употреба на визуелни алатки.						
ЦЕЛОСНА ЕВАЛУАЦИЈА НА ОДБРАНАТА	Исклучително (10)	Одлично (9)	Многу добро (8)	Добро (7)	Задоволително (6)	Недоволно (5)
Наведете го целокупниот резултат од вашата оценка на одбраната.						

Име и презиме на членот на комисијата:

Потпис :

Датум:

Заклучок

Прирачникот претставува корисно помагало за наставниците и за студентите во процесот на менторирање и на изработка на академски трудови. Тој нуди можности за практична примена на понудените модели, но и за размислување и дискусија на поставените претпоставки и насоки.

Неговата цел не е да ја ограничи слободата на менторот и на кандидадот при работата, туку да понуди различни аспекти низ кои може да се промисли нивното содејство. На пример, преку разгледување на структурата и на содржината на дипломските трудови се стигнува до анализа на клучните аспекти на дипломскиот труд, кој треба да придонесе да се постават нови истражувачки прашања, како и да се поттикне интересот за одредени, веќе отворени, но недоволно или нецелосно елаборирани проблеми во науката. Така, воведот на трудот е пожелно да ја содржи мотивацијата за изработката на темата, која откако ќе биде изложена од гледна точка на студентот, за менторот и за членовите на комисијата ќе значи увид во неговата подготвеност да се справи со поставената задача, но и чекор кон сознание за интересот на новите генерации за научни прашања.

Освен што претставува корисен, јасен и прегледен водич за процесот на изработка на дипломски трудови, кој во голема мера ќе им ја олесни истражувачката работа на студентите, посочувајќи на клучните аспекти и елементи кои треба да ги имаат предвид кога работат на одредена тема, овој прирачник е од особено значење и за наставниците кои ги менторираат дипломските трудови бидејќи нуди систематизиран и објективен пристап кон начинот на евалуација на трудовите. Прирачникот е алатка со која наставникот ќе може непристрасно да ги земе предвид сите предности и недостатоци во дипломскиот труд и, преку мерливи параметри, оптимално да ја оцени работата на студентот. Исто така, ќе може и објективно да ја аргументира евалуацијата на трудот, што е дел од процесот на учење, проширување на знаењата и размена на идеи со студентот.

Неговата примена може да се прошири и на други видови научноистражувачки публикации, чија евалуација е секогаш сложен, сериозен и одговорен процес.

Освен што е важен во академскиот контекст, овој прирачник е, исто така, значаен и во поширокиот општествен контекст, бидејќи одблиску се осврнува на еден мошне важен сегмент од научноистражувачката работа, со тоа што го популаризира и го доближува овој процес, поттикнувајќи ги сите оние кои потенцијално би запловиле во научноистражувачките води. Овој прирачник станува корисно помагало за секој кој има природен афинитет да ги промислува и да ги вреднува научните сознанија, независно дали е член на академската заедница или не.

Корисна литература

1. Публикации

- Blakesley, David & Hoogeveen, Jeffrey L. *The Brief Thomson Handbook, 1st Edition*. Wadsworth Publishing, 2007.
- Becker, Howard. *Writing for Social Scientists: How to Start and Finish your Thesis, Book or Article*. Chicago: University of Chicago Press; 2nd edition, 2007.
- Graff, Gerald and Birkenstein, Cathy. *They Say/I Say: The Moves that Matter in Academic Writing*. New York: W.W. Norton & Co., 2010.
- Hayot, Eric. *The Elements of Academic Style: Writing for the Humanities*. New York: Columbia University Press, 2014.
- Hospel, Virginie. *Encadrer et évaluer des mémoires*. n° 3-2017. Louvain: PUL Presses universitaires de Louvain, 2019.
- Luey, Beth. *Handbook for Academic Authors*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Marjolein Haagsman, Basten Snoek, Anton Peeters, Karin Scager, Frans Prins & Martijn van Zanten (2021) *Examiners' use of rubric criteria for grading bachelor theses, Assessment & Evaluation in Higher Education*. DOI: 10.1080/02602938.2020.1864287
- Silvia, Paul J. *How to Write a Lot. A Practical Guide to Productive Academic Writing*. Washington, DC: American Psychological Association, 2007.
- Sword, Helen. *Air & Light & Time & Space: How Successful Academics Write*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 2017.
- Turabian, K. L., et al. *A Manual for Writers of Research Papers, Theses, and Dissertations, Ninth Edition: Chicago Style for Students and Researchers (Chicago Guides to Writing, Editing, and Publishing)*. The University of Chicago Press, 2020.
- Zerubavel, Eviatar. *The Clockwork Muse: A Practical Guide to Writing Theses, Dissertations and Books*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1999.

2. Веб страници

<https://owl.purdue.edu/owl/>

<https://www.bestcolleges.com/blog/how-to-write-research-paper/>

<https://www.phrasebank.manchester.ac.uk/>

<https://fac.umc.edu.dz/snv/faculte/formation/domaine/8.pdf>

<https://enap.ca/media/551/download?inline>

<https://le-relecteur.com/criteres-evaluation-memoire/>

<https://www.pedagogie-medicale.org/articles/pmed/pdf/2004/01/pmed20045p46.pdf>

https://md.umontreal.ca/wp-content/uploads/sites/37/2012/08/guide_presentation.pdf

<https://memoredaction.com/memoire/exemples-questions-de-soutenance/>

https://cca.cnam.fr/medias/fichier/guide-realisation-du-memoire-et-soutenance-lp12400a-00000002-1559032636368-pdf?ID_FICHE=1105229&INLINE=FALSE

[https://www.aalto.fi/sites/g/files/flghsv161/files/2022-](https://www.aalto.fi/sites/g/files/flghsv161/files/2022-11/BSc%20Thesis%20Grading%20Rubric%20BScBA%20Mikkeli.pdf)

[11/BSc%20Thesis%20Grading%20Rubric%20BScBA%20Mikkeli.pdf](https://www.aalto.fi/sites/g/files/flghsv161/files/2022-11/BSc%20Thesis%20Grading%20Rubric%20BScBA%20Mikkeli.pdf)

<https://www.ub.edu/portal/documents/6247957/6273838/MA-thesis-rubric.pdf/7425efef-6504-69b0-25bd-44dd8820c9d8>

<https://www.winthrop.edu/uploadedFiles/ceshs/PESH/RubricFinalThesisProject.pdf>

https://www.ugent.be/ea/bme/en/rubrics_master-thesis.pdf

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

